

Economic maintenance of resource potential of bank establishment

Ludmila Kovalenko, Vasil Martynenko

National University of food technologies, Kyiv, Ukraine

Keywords:

Bank
Resource
Financial support
Potential

Article history:

Received 22.02.2013
Received in revised form
06.04.2013
Accepted 26.04.2013

Corresponding author:

Ludmila Kovalenko
E-mail:
ufj_nuft@meta.ua

ABSTRACT

The different point of view of interpretation of banking resources is considered and attention is accented on research of concept "resource potential" of banking institution that is explained the necessity of search of new sources of financial resources, which is necessary for liquidation consequences of world financial crisis and minimization of its influence on development of economy of Ukraine. On the modern stage of development of bank business in Ukraine. In the conditions of deficit of credit and deposit resources actual for research workers and practical bankers-workers is a problem of effective management present and potential resources of bank institutions, which is impossible to decide without clarification essence of concept «resource potential», adequate modern terms development of world economy. A lot of scientists were engaged and still continue to research separate aspects which were above-mentioned. However there is an important necessity of systematization of research and determination of priority sourcings necessities of economy by domestic bank institutions formulation a unified approach to the interpretation of the term "resource potential of the bank."

УДК 336.71/74

Економічний зміст ресурсного потенціалу банківської установи

Людмила Коваленко, Василь Мартиненко

Національний університет харчових технологій, Київ, Україна

Вступ

Функціонування банківської системи України в умовах світової фінансової кризи вимагає пошуку ефективних механізмів виявлення нових джерел фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення стабільного розвитку економіки країни. Банкрутство провідних банківських установ світу свідчить про дефіцит фінансових ресурсів та

сповільнення обсягів кредитування потреб суб'єктів економічних відносин, що спричинить зміну структури вітчизняного та світового господарства. Для забезпечення економіки країни адекватним обсягом фінансових ресурсів необхідно визначити доступні джерела та способи їх акумулювання. В умовах стрімкого подорожчання міжбанківських кредитів, низької ймовірності емісії цінних паперів вітчизняними фінансово-кредитними установами на міжнародному фінансовому ринку, різкого скорочення іноземних інвестицій в економіку країни гострого вирішення вимагає проблема дослідження сутності джерел ресурсного забезпечення подальшого економічного розвитку країни.

Матеріали і методи

Розвиток економічних відносин як і подолання економічних криз неможливо без всебічного та гармонічного функціонування банківської системи. Це пов'язано з тим, що банківська система на рівні із фондовим ринком, є одним із фінансовим осередків накопичення та перерозподілу осередків. При цьому можливість такого накопичення та перерозподілу ресурсів значною мірою визначається як наявною ресурсною базою, так і потенційною можливістю банків до залучення необхідного обсягу ресурсів у достатній кількості та за прийнятними умовами для потенційних показників і кредиторів, а також з погляду динамічного розвитку банківської системи в цілому. Отже, розгляд низки питань із формування ресурсного потенціалу банківської установи є досить важливим. Водночас з цим варто відмітити, що розкриття практичної реалізації поставлених економічних завдань безперечно взаємопов'язано із визначенням сутності таких завдань на теоретичному рівні. При цьому, ключовим моментом, з погляду реалізації практичних завдань, є узагальнення теоретичних аспектів із визначення сутності та змістовності досліджуваного понятійного апарату. Це дозволяє не лише повніше розкрити сутнісне розуміння поставленого завдання дослідження, а й обґрунтувати напрями його практичної реалізації.

Результати та обговорення

Для того, щоб розкрити поняття ресурсного потенціалу найповніше, необхідно проаналізувати, як в економічній літературі трактуються такі суміжні з ним поняття, як “банківські ресурси”, “фінансові ресурси банку”, “ресурсна база банку”, “фінансове забезпечення банку”.

Термін “банківські ресурси” є найбільш уживаним в банківській практиці, однак єдиного підходу до визначення цього поняття немає. Деякі вітчизняні та іноземні автори розкривають сутність банківських ресурсів через проведення пасивних операцій, суть яких полягає у залученні різних видів вкладів, одержанні кредитів від інших банків, емісії власних цінних паперів, а також проведення інших операцій, внаслідок яких збільшуються ресурси банку.

О.М. Островська та О.І. Лаврушин також розглядають банківські ресурси через здійснення банками пасивних операцій (операції, внаслідок яких здійснюється збільшення грошових ресурсів на пасивних та активно – пасивних рахунках участині перевищення пасивного залишку над активним), тобто акцент здійснюється на структурі формування фінансових ресурсів банку – власних, залучених та позичених грошових

коштах, при цьому напрями використання акумульованих коштів не зазначаються [Банковское дело. Учеб. / Под ред. Лаврушина О.И. – М.: Финансы и статистика, 1988. – С.192].

Вище зазначений недолік враховано в Енциклопедії банківської справи України, тут банківські ресурси трактують як сукупність коштів, що знаходяться у розпорядженні банків та які використовуються для проведення ними активних операцій [Енциклопедія банківської справи України/ За ред. В.С.Стецьмаха. – К.: Молодь, 2001. – С.74]. У Великому економічному та фінансово – кредитному словнику поняття “банківські ресурси” трактують як сукупність коштів, які знаходяться у розпорядженні банків та використовуються ними для кредитування та інших активних операцій, при цьому увага акцентується не на джерелах формування фінансових ресурсів банку, а на напрямках їх використання, серед яких в першу чергу зазначають кредитування.

У західній економічній науці при трактуванні поняття “банківські ресурси” також домінуючим залишається підхід, за якого увага акцентується не на джерелах формування фінансових ресурсів, а об’єктом дослідження виступають напрями розміщення акумульованих фінансових ресурсів. Вітчизняні автори застосовують окремі елементи західного підходу щодо визначення сутності банківських ресурсів, коли йдеться про удосконалення управління ресурсами банківських установ, що передбачає збалансованість джерел фінансових ресурсів та напрямів їх ефективного розміщення за обсягами та термінами. На нашу думку, дані визначення не у повній мірі розкривають сутність поняття, оскільки не вказують на джерела формування цих коштів, але саме цей підхід найчастіше використовується на практиці при з’ясуванні сутності поняття “банківські ресурси”.

Автори В.І.Колесников та Л.П.Кролівецька під поняттям “банківські ресурси” розуміють власні кошти банків, залучені та запозичені кошти, сукупність яких використовується для здійснення банком активних операцій, тобто розміщення мобілізованих ресурсів з метою отримання доходу. С.М. Павлюк, погоджуючись з таким ж формулюванням “банківських ресурсів”, однак доповнює його тим, що банки не лише здійснюють активні операції, але й надають клієнтам послуги, за що отримують не процентний, а комісійний дохід [Павлюк С.М. Сутність ресурсів комерційного банку // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 108–114]. Прибуток банку повинен бути достатнім для формування резервів, виплати дивідендів, зростання банку. Таке визначення банківських ресурсів, на думку автора, найповніше відображає підхід до розуміння банківських ресурсів та сприяє ефективному управлінню активами та пасивами банку.

Враховуючи взаємозв’язок між підходами до розуміння сутності банківських ресурсів західними та українськими вченими, варто зауважити, що О. Заруба вводить термін “ресурсного забезпечення банку”, під яким розуміє грошові ресурси, які становлять основу усіх видів активних операцій, продажу продуктів, послуг, що надаються комерційними банками та сукупність коштів, які є власністю банку або перебувають у його розпорядженні та протягом певного часу використовуються на власний розсуд.

Поняття ресурсного забезпечення розкривається автором за допомогою моделі із трьох складових: ресурсного регулювання (фактори, які впливають на діяльність банку), ресурсного формування та оптимізації ресурсного забезпечення банку.

Ключовим принципом створення моделі ресурсного забезпечення діяльності банку є оптимізація структури пасивів шляхом виявлення внутрішніх резервів та зовнішніх джерел фінансових ресурсів для забезпечення ефективної діяльності банку, тобто частково йдеться про виявлення та реалізацію ресурсного потенціалу комерційного

банку за допомогою наступних методів: нарощування акціонерного капіталу, реалізації ефективної дивідендної політики; збільшення обсягів залучення та запозичення ресурсів; удосконалення механізму мобілізації ресурсів клієнтів шляхом освоєння нових видів операцій, банківських технологій та ринків для збільшення ресурсного забезпечення.

На формування та оптимізацію ресурсного забезпечення діяльності банку мають вплив чимало зовнішніх та внутрішніх факторів, котрі визначають склад та структуру ресурсного забезпечення комерційного банку або можуть вплинути на його побудову та використання.

Частково поняття “ресурсний потенціал” банку розкривається через процес оптимізації ресурсного забезпечення банку, суть якого полягає у раціональному залученні та запозиченні ресурсів та їх розміщенні у найприбутковіших напрямках діяльності банку [Заруба О. Ресурсне забезпечення банку: розробка моделі // Вісник НБУ. –1988. – № 9. – С. 35–37]: - збереження найбільш оптимального співвідношення між складовими елементами ресурсного забезпечення банку (власні, залучені та позичені грошові кошти);

- узгодження структури пасивів та активів банку за обсягами, строками та умовами мобілізації та використання;

- аналіз рентабельності усіх видів банківських операцій та послуг, виявлення резервів скорочення витрат та збільшення прибутку шляхом ліквідації недостатньо доходних напрямків розміщення фінансових ресурсів та спрямування їх у більш привабливі активні операції. **2008**

Поряд з ресурсним забезпеченням в економічній літературі досить часто використовується термін “ресурсна база” комерційного банку. В.В. Кисельов під ресурсною базою розуміє сукупний капітал, який створюється в результаті проведення банком політики збільшення власного капіталу та залучених коштів і використовується для здійснення активних операцій з метою реалізації суспільних і власних інтересів. Дуже часто поняття “ресурсна база” банку та “банківські ресурси” є ототожнюються серед науковців та банкірів – практиків.

Зокрема, Л.А.Костирко, Т.В.Пашенко, М.М.Агеев вважають ресурсну базу банку основою початку функціонування у ролі кредитного інституту та фактора, який визначає напрям та масштабність розвитку [Костирко Л.А., Пашенко Т.В., Агеев М.М. Управление ресурсной базой коммерческого банка. – Луганск: ВУГУ, 1999. – 235с.]. Водночас ресурсна база є результатом діяльності банку, який залежить від ефективності проведення активних операцій, кредитної політики та ступеня активності та рейтингу банку на фінансових ринках. Забезпечення банків ресурсами залежить від ефективності управління ними, тому підхід до розкриття ресурсної бази банку здійснюється через управління фінансовими ресурсами з метою досягнення надійності, стабільності, рентабельності діяльності банку та його ліквідності.

Отже, під ресурсною базою переважно розуміють лише фінансові ресурси, при цьому не беруть до уваги інших видів ресурсів, тому, на нашу думку, більш логічним є використання понять “фінансова база” банку або “фінансове забезпечення” діяльності банку. Л.А.Костирко, Т.В.Пашенко, М.М.Агеев вважають, що у сучасних умовах розвитку банківського бізнесу в Україні до ресурсної бази банків слід застосовувати наступні заходи:

- максимізувати її розмір з одночасним дотриманням економічних нормативів Національного банку України;

- забезпечувати оперативне управління ресурсною базою з можливістю швидкої переорієнтації на альтернативні джерела ресурсів;

– максимізувати можливості розширення клієнтської бази одночасним підвищення конкурентноздатності банку;

– використовувати новітні досягнення інформаційних технологій.

М.Д. Алексеєнко трактує поняття “ресурсна база” як грошові кошти, які фактично знаходяться у розпорядження банку, а також ті кошти, які не беруть участі у банківському обороті та надають можливість розширення банківської діяльності шляхом залучення цих фінансових ресурсів у банківський оборот. У певному сенсі такий підхід до розуміння ресурсної бази банку, на нашу думку, має схожі риси з поняттям “ресурсний потенціал”, оскільки включає категорію “потенційних грошових коштів” та можливість їх залучення в банківський обіг з – за меж банківської системи [Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. – К.:КНЕУ, 2002. – 276с.].

Однак ототожнення понять ресурсного потенціалу та ресурсної бази банку є некоректним у даному випадку, оскільки ресурсний потенціал включає у себе не лише фінансові, але й інші види ресурсів, які забезпечують функціонування банківської установи. Крім цього ресурсний потенціал може характеризуватися не лише показниками зростання та нарощення, існує ймовірність зниження значення ресурсного потенціалу до нуля чи від’ємного числа у випадку негативного прояву факторів внутрішнього чи зовнішнього середовища. Якщо ресурсну базу банку не зводити до розуміння її лише як сукупності грошових коштів, які беруть та можуть за певних умов брати участь у банківському обороті, а розширити розуміння до усіх інших видів ресурсів, які перебувають та можуть бути залученими у діяльність банку, у такому випадку можна вважати ці поняття тотожними. У науковому дослідженні С.В. Землячова запропоновано новий підхід до аналізу сутності ресурсної бази банків – у загальноекономічне (широке) розуміння поняття “ресурсна база” включено організаційні та економічні ресурси, що впливають на розвиток банку та виступають джерелом підтримки конкурентних переваг банку і забезпечують надходження додаткових коштів [Землячов С.В. Ресурсна база комерційних банків та особливості її формування в Україні: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08. – “Гроші, фінанси і кредит”. – К., 2008]. На нашу думку, у випадку, коли йдеться про процес та джерела збільшення обсягу ресурсів банківських установ, доречно вести мову про “ресурсний потенціал” як поняття динамічне, здатне проявити себе за певних умов на відміну від більш статичного поняття “ресурсна база”. Виходячи з вище наведених міркувань, актуальним є продовження вивчення поняття “ресурсний потенціал” комерційного банку та дослідження механізму управління ним.

Поняття “потенціал” походить від латинського слова “*potentia*”, що означає здатність, можливість, силу, здатну проявити себе за певних умов.

На сьогоднішній день у наукових дослідженнях немає єдиного підходу щодо визначення ресурсного потенціалу комерційного банку.

Елементи потенціалу комерційного банку визначаються ресурсами, які перебувають у розпорядженні банку та забезпечують його функціонування. Відповідно до твердження Дж. Барні, ресурси – це усі активи, здатності, організаційні процеси, фірмові атрибути, інформація, знання тощо, які контролюються підприємством та дозволяють йому розробляти та застосовувати стратегії, які підвищують ефективність його діяльності.

В економічній літературі термін “ресурсний потенціал” комерційного банку запропоновано для подальшого дослідження авторами Л.В.Васюренко та І.М.Федосік [Васюренко Л.В., Федосік І.М. Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз: Монографія. – Х.: ПП Яковлева, 2009. – 88с]. Під ресурсним потенціалом

комерційного банку автори розуміють сукупність усіх фінансових коштів банку, що знаходяться в безпосередньому його розпорядженні, і коштів, які можуть бути потенційно залучені банком у результаті проведення ефективної повномасштабної банківської діяльності (діяльності, яка сприяє збільшенню кола клієнтів, кількості та якості банківських послуг) або прирощені чи втрачені в разі проведення активних операцій.

Серед складових елементів ресурсного потенціалу комерційного банку провідне місце в ієрархії займають саме фінансові ресурси, які є визначальними щодо формування кількості та якості решти складових цього поняття. Тому автори монографії “Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз” Л.В.Васюренко та І.М.Федосік, досліджуючи ресурсний потенціал банку, зосередили увагу на аналізі такої його складової, як фінансові ресурси.

В умовах гострої конкурентної боротьби за зміцнення ресурсної бази комерційних банків у сучасних умовах, вивчення ресурсного потенціалу комерційного банку є вимогою, яка забезпечить прибутковість та підвищить конкурентноздатність банку серед інших учасників фінансового ринку. Хоча погляди учених зосереджені переважно на понятті “ресурсна база” та оптимізації її структури, менеджерам та аналітикам, котрі прагнуть досягнути успіху у банківському бізнесі, доцільно оперувати терміном “ресурсний потенціал” комерційного банку, оскільки:

- даний термін є ширшим за значенням та змістом, тому що охоплює сукупність усіх видів ресурсів, які здійснюють вплив на діяльність окремого банку – фінансові, матеріальні, трудові, технічні, організаційні, інформаційні, просторові;

- “ресурсна база” є поняттям визначеним та прогнозованим, водночас “ресурсний потенціал” містить у собі натяки на пошук та виявлення певних резервів, здатних істотно вплинути на зміну показників діяльності банку, тобто скеровує на пришвидшення динаміки розвитку банківської установи;

- в умовах побудови інформаційного суспільства та швидкого розвитку науки і техніки термін “ресурсний потенціал” дозволяє зосередити увагу на цих складових елементах та шляхом ефективного управління ними досягнути конкурентних переваг у банківському бізнесі;

- людські ресурси є ключовим фактором успішного розвитку банківської установи, тому результативним буде ефективне управління трудовим потенціалом банку;

- здійснюється стимулювання керівництва та менеджерів банку до пошуку резервів поповнення ресурсної бази банку, побудови моделей оптимізації її структури, стимулюватиме до проведення аналізу та оцінки факторів, котрі впливають на формування, раціональне використання, покращення структури та обсягу ресурсної бази банку;

- за умов пошуку резервів та джерел поповнення фінансових ресурсів банку та виконання економічних нормативів НБУ відбувається аналіз проведення активних операцій та надання різного роду послуг банками з метою ліквідації неприбуткового вкладення наявних фінансових ресурсів, мінімізації ризику проведення таких операцій та результативнішого використання сформованої ресурсної бази, тобто на перший план виходить раціональне управління активами та пасивами банку, узгодження їх за строками та обсягами використання та формування;

- стан ресурсного потенціалу банку визначається впливом багатьох внутрішніх та зовнішніх чинників, тому важливо правильно оцінити силу їх дії та спрямувати її у потрібному напрямку, тим самим зміцнити ресурсну базу банку або не допустити її зменшення у випадку ймовірного прояву певних негативних факторів.

Висновки

Ресурсний потенціал – це сукупність усіх фінансових коштів банку, що знаходяться в безпосередньому його розпорядженні, і коштів, які можуть бути потенційно залучені банком у результаті проведення ефективної повномасштабної банківської діяльності (діяльності, яка сприяє збільшенню кола клієнтів, кількості та якості банківських послуг) або прирощені чи втрачені в разі проведення активних операцій., слід розглядати як сукупність коштів банку, що знаходяться в його розпорядженні та використовуються для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій.

В якості подальшої тематики дослідження варто вказати розкриття окремих напрямків підвищення ресурсного потенціалу банку, маючи на увазі також визначення різних узагальнених оцінок такого підвищення, з метою досягнення сталого функціонування банку в умовах змінності зовнішнього середовища.

Література

1. Sander Oosterloo, Jakob de Haan Central banks and financial stability: Journal of Financial Stability, December 2004, Volume 1, Issue 2, Pp. 257-273.
2. Aslı Demirgüç-Kunt, Vojislav Maksimovic Funding growth in bank-based and market-based financial systems: Journal of Financial Economics, September 2002, Volume 65, Issue 3, Pp. 337-363.
3. Christopher Hoag Deposit drains on “interest-paying” banks before financial crises. Explorations in Economic History, October 2005, Volume 42, Issue 4, Pp. 567-585.
4. Dean Neu, Elizabeth Ocampo Doing missionary work: The World Bank and the diffusion of financial practices. Critical Perspectives on Accounting, March 2007, Volume 18, Issue 2, Pp. 363-389
5. Bong-Soo Lee Bank-based and market-based financial systems: Time-series evidence Pacific-Basin Finance Journal, April 2012, Volume 20, Issue 2, Pp. 173-197.
6. Manthos D. Delis. Bank competition, financial reform, and institutions: The importance of being developed Journal of Development Economics, March 2012, Volume 97, Issue 2, Pp. 450-465.